

INVESTIGATION OF “SELF PERCEPTION” AND “LIFE SATISFACTION” OF THE ADOLESCENTS WHO TAKE THE STUDENT SELECTION AND PLACEMENT EXAM

(ÖĞRENCİ SEÇME VE YERLEŞTİRME SINAVINA GİREN ERGENLERİN “BENLİK ALGILARININ” VE “YAŞAM DOYUMLARININ” İNCELENMESİ)

Murat EROL¹
Hasan ÇELİK²
Akın ÜÇOK³

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the “self perception” and “life satisfaction” of adolescents’ who take the student selection and placement exam (SSPE) by getting prepared for the exam, in terms of “gender”, “rate of taking the exam”, “condition of attending training centers”, “type of high schools graduated” and “efficiency perception of the high school education”. The sample of the study consists of students (n=392) in 17-18 age range who live in Ankara and took the SSPE by getting prepared in 2012-2013 education year. In collecting the data regarding the independent variables, personal information form developed by the researchers has been used; in collecting the data related to the students’ self perceptions, the Basic Self Assessment Scale (Judge, Erez, Bono & Thoresen, 2003) has been used; in collecting the data related to their life satisfaction, the General Life Satisfaction Scale (Diener, Emmons, Laresen & Griffin, 1985) has been used. As a result of the research, the self perceptions of the adolescents’ who take the exam has been relatively differed in terms of “high schools graduated”, “efficiency perception of high school education”, and “condition of attending training centers”; on the other hand, their “life satisfaction” has differed relatively in terms of “efficiency perception of high school education” and “condition of attending training centers”. Results showed that there is a significant middle level positive relationship between students' self conception and life satisfaction. In accordance with the obtained data, the results have been discussed on and advices have been given.

Keywords: Self perception, life satisfaction, adolescent, exam, student.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, öğrenci seçme ve yerleştirme sınavına(ÖSYS) hazırlanarak giren ergenlerin benlik algılarını ve yaşam doyumlarını “cinsiyet”, “sınava girme sayısı”, “dershaneye gitme durumu”, “mezun olunan lise türü” ve “lise eğitimi yeterlilik algısı” değişkenlerine göre incelemektir. Araştırmanın örneklemi, Ankara ili sınırları içerisinde yaşayan ve 2012-2013 eğitim-öğretim yılında ÖSYS’ye hazırlanarak giren 17-18 yaş aralığındaki öğrencilerden (n=392) oluşmaktadır. Bağımsız değişkenlere ilişkin verilerin elde edilmesinde araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, öğrencilerin benlik algılarına ilişkin verilerin toplanmasında Temel Öz Değerlendirme Ölçeği (Judge, Erez, Bono & Thoresen, 2003), yaşam doyumuna ilişkin verilerin toplanmasında ise Genel Yaşam Doyumu Ölçeği (Diener, Emmons, Laresen & Griffin, 1985) kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, sınava giren ergenlerin benlik algılarının “mezun olunan lise türü”, “lise eğitimi yeterlilik algısı” ve “dershaneye gitme durumu” değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği; yaşam doyumlarının ise “lise eğitimi yeterlilik algısı” ve “dershaneye gitme durumu” değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği; benlik algıları ile yaşam doyumları arasında orta düzeyde, pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda sonuçlar tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Benlik algısı, yaşam doyumları, ergen, sınav, öğrenci.

¹ Uzm., Kara Harp Okulu, Ankara-Türkiye, **E-posta:** muraterol1980@hotmail.com

² Uzm., Kara Harp Okulu, Ankara-Türkiye, **E-posta:** h_celik136@hotmail.com

³ Uzm., Kara Harp Okulu, Ankara-Türkiye, **E-posta:** akinucok0506@gmail.com

SUMMARY

Introduction

“It is known that there are a great number of individual variables which affect human behaviours. One of these variables is self-conception. This concept plays an important role in most psychology theories” (Bayat, 2003). “In psychology, the first studies on self belong to Freud, William James and Carl Rogers. This concept gained a lot of importance with Ericson's Self Psychology, Wylie's General Self Analysis, Maslow's approach towards self and Markus' self scheme and it has become one of the most popular themes in psychological research” (Burger, 2006; Erol, 2013, Murdock, 2012). Self conception means individuals' positive or negative assessments on their personal traits, abilities and personalities. Rogers (1959) stated that in psychological help given to the individual, it is not important who he is or what he is but how he perceives himself, that is, his behaviours are affected by the point of view he has developed towards himself, which is his self-conception (Bacanlı, 2003). It is necessary to know individuals' self-conception well in order to understand and assess their attitudes and behaviours, short-term and long-term plans, and life goals (Kuzgun, 2000). Examining the foreign literature on self-conception, it can be observed that adolescents with positive self-conception perceive their lives more positively and they are happier (Caprara, Steca, Gerbino, Paciello & Vecchio, 2006; Chow, 2005; Fordyce, 1983; Garcia, Rosenberg, Erlandsson & Siddiqui, 2010; Marat, 2003; Tkach & Lyubomirsky, 2006).

In the late 19th century, with the development of positive psychology, researchers, scholars and scientists in the field of psychology started to seek the answers of the question “how does a person become happy?”. Especially, in the years following the 1980s, the studies on well-being and happiness showed that life satisfaction is an important factor for mental health (Diener, 1984, 1994, 2000; Diener, Emmons, Larsen & Griffen, 1985; Diener, Oishi & Lucas, 2003; Diener, Suh, Lucas & Smith, 1999; Myers & Deiner, 1995; Park, 2004, 2005; Proctor, Linley & Maltby, 2009). This concept was first coined by Neugarten, Havighurst & Tobin (1961). Life satisfaction is closely related to individuals' well being. The affective component of subjective well being consists of positive and negative feelings and its cognitive component includes life satisfaction (Diener, 1984; Pavot & Diener, 1993; Pavot, Diener, Colvin & Sandvik, 1991). Life satisfaction is the individual's cognitive assessment about his own life (Diener & et al., 1985). Generally, it is suggested that when there is less inconveniences between individuals' aspirations and successes, their life satisfaction is higher (Diener & et al., 2003). It is observed that when individuals' expectations, needs, wishes and desires are met, they have high life satisfaction; however, when these expectations, requirements and demands are not met, they get low satisfaction from their own lives (Eroğlu, 2011). In the studies on students' life satisfaction, it is clear that sociodemographic attributes, social support opportunities, social relationships, life conditions, education opportunities, academic success, academic competency,

academic satisfaction, school satisfaction and self esteem are factors that affect life satisfaction (Chow, 2005; Diener, 2000; Diener & et al., 1999; Porter, 1994; Seligman & Csikszentmihalyi, 2000).

In the literature on high school students in Turkey, it is evident that there are limited number of studies in which life satisfaction and self conception were examined together (Gün & Bayraktar, 2008; Kuzucu & Özdemir, 2013; Özdemir, 2012; Telef & Ergün, 2013). In the studies in our country, it is stated that local migrant adolescents that go to school have more life satisfaction than the ones who do not go to school (Gün & Bayraktar, 2008); higher academic motivation affects adolescents' subjective well being in the positive way (Eryılmaz, 2010); self construal is important for adolescents' life satisfaction (Özdemir, 2012); there is a significant relationship between perceived parents contribution, life satisfaction and self esteem (Kuzucu & Özdemir, 2013); adolescents' perception of their academic, social and affective self efficacy is a significant predictor for their life satisfaction (Telef & Ergün, 2013); academic self efficacy belief, academic success and being a boarder at school are significant predictors for their self conception; self conception differs significantly based on school type and study field chosen at high school (Altun & Yazıcı, 2013).

In the high school years, a lot of factors such as “identity crisis”, “generation conflicts”, “inconvenience between social expectations and personal wishes”, “relationships with opposite sex”, “biological changes” and “developmental tasks” have great influences on adolescents' subjective well being and this causes an important amount of stress in their lives (Onur, 2001; Ünal & Şahin, 2013). Prior to higher education, they are in a critic period for their career choice and in this period, the university entrance and placement exam is a significant resource of stress. It can be said that adolescents who trust themselves in this exam preparation period, who find their academic background and current opportunities enough, who have positive feelings towards themselves and their lives, despite the anxieties and fears caused by the exam, are much more successful in this stressful period of their lives, for it is seen that individuals with positive perceptions towards themselves and their lives have more effective problem solving skills and are more resistant to stressful life events (Huebner, Suldo, Smith & McKnight, 2004). The University Entrance Exam and the University Placement Exam are held by The Student Selection and Placement Center every year and in 2013, 1,805,215 students took the University Entrance Exam and among them, 1,232,679 students passed this exam and took the University Placement Exam; of these students, 1,112,447 students made their preferences but only 385,795 students were placed in an undergraduate programme (ÖSYS, 2013). The students who take these exams after high school and their families understand what “no to be accepted by any intitutions” really means metaphorically. This concept integrated with the exam system means passing the exam, being placed in a university programme, being able to find a good job and have a good job in the future for the students who take these exams and their families and these attributions show that this problem has a lot of dimensions (Gündoğar, Gül, Uskun, Demirci & Keçeci, 2007). Although for the students who

take these university entrance and placement exams and their families, preparing for these exams with a good high school and tutorship education and training programme and passing the exam, placing in a good higher education programme are the only target, there is almost no study on how these students perceive themselves and their lives in our country and this has been assessed as a huge gap in the field. In this context, in addition to the studies in the related literature, examining the self conception and life satisfaction of the adolescents who take these exams was thought to be significant. In the related literature in our country, it was observed that mostly the students' exam anxiety (Genç & et al., 1999; Gençdoğan, 2002, 2006; Karadeniz, 2005; Keçici, 2014; Şahin, Günay & Batı, 2006; Tekbaş, 2009) and exam attitudes (Ekici, 2005) were studied.

In conclusion, in this study, preparations for entering the SSPE and life satisfaction of adolescents' self-perceptions were investigated. In order to achieve this general objective, responses will be sought to the following questions:

1. According to the gender, is there a difference between adolescents' self-perceptions and life satisfaction?
2. According to the number of variables taking the exam, is there a difference between adolescents' self-perceptions and life satisfaction?
3. According to the state of variables taking after-school support, is there a difference between adolescents' self-perceptions and life satisfaction?
4. According to the type of graduated high school variables, is there a difference between adolescents' self-perceptions and life satisfaction?
5. According to the variables as efficacy of a high school education, is there a difference between adolescents' self-perceptions and life satisfaction?
6. Do the adolescents' self-perceptions predict life satisfaction?

Method

This study is a descriptive research in which relational survey model is used. In this research the relationships between the variables are aimed to be measured. The working group of research is created with the method of convenience sampling. "Convenience Sampling Method" is the method in which researchers use a group of volunteer participants that are easy to reach and live in the near neighborhoods and environments in their studies (Erkuş, 2011). The sample of the study consists of the students (n=392) in 17-18 age range who live in Ankara and took the SSPE by getting prepared in 2012-2013 education year. The research data have been collected from the contacted students, by depending on the voluntary basis.

In the research, in collecting the data related to the independent variables, the personal information form developed by the researchers has been used. The Basic Self Assessment Scale developed by Judge, Erez, Bono & Thoresen(2003), adapted to Turkish by Gürbüz, Akkuş & Sıgı (2010) in collecting data related to self perception have been used. The General Life Satisfaction Scale developed by Diener, Emmons, Laresen & Griffin (1985), adapted to Turkish by Köker (1991) in collecting data related to life satisfaction has been used.

The data collected from the study group have been analyzed by using the SPSS 18.00 programme. In order to determine whether the students' self perceptions and life satisfactions change depending on the independent variables in a positive level, the t-test and one-way analysis of variance (ANOVA) have been applied; to understand if there is a relative correlation between self perception and life satisfaction, correlation and regression analysis have been applied.

Results

According to the research results, it has been observed that the self perceptions of the students who took the exam have differed relatively in terms of “types of high school graduated” [$F_{(2, 389)}=3.12, p<0,05$], “efficiency perception of high school education” [$F_{(2, 389)}=19.19, p<0,05$], and “taking extra tutorships”; however, it hasn't differed relatively in terms of “gender” [$t_{(390)}1.16, p>0,05$], and “rate of taking the exam” [$t_{(390)}-1.07, p>0,05$]. According to the research results, life satisfactions of the students taking the exam have differed relatively in terms of “efficiency perception of high school education” [$F_{(2, 389)}=25.56, p<0,05$], and “condition of attending training centers” [$t_{(390)}9.31, p<0,05$]; however, it hasn't differed relatively in terms of “gender” [$t_{(390)}1.53, p>0,05$], “rate of taking the exam” [$t_{(390)}-.535, p>0,05$], and “types of the high school graduated” [$F_{(2, 389)}=3.12, p>0,05$]. When the results of correlation analysis were examined, it has been understood that there is a positively meaningful correlation on medium level between the students' self perceptions and life satisfactions ($r=0.399, p<0.01$). When the results of regression analysis were examined, it has been understood that self perception is a significant predictor of the students' life satisfactions ($R=0.399, R^2=0.16, F=73.90, p<0.01$). It can be said that 16 % of the total variance related to the life satisfaction is explained by the students' self perceptions.

Discussion and Conclusion

In this study, the self conception and life satisfaction of the adolescents who took the University Entrance Exam and the University Placement Exam were examined in terms of different variables including their sex, how many times they took the exam, whether they took extra tutorship or not, the type of high school they graduated, perceived high school education competency. Furthermore, the relationship between their self conception and life satisfaction was examined.

Results showed that male and female adolescents taking the University Entrance and Placement Exams with the same aim have similar perceptions towards themselves. This result is in parallel with the results obtained in the studies on adolescents (Adana, Arslantaş & Şahbaz, 2012; Altun & Yazıcı, 2013; Can, 1986; Knox, Jeanne, Robert & Green, 2000; Gün & Bayraktar, 2008; Güngör, 1989; İmamoğlu & Karakitapoğlu-Aygün; 2004; Kuzucu & Özdemir, 2013).

From the results obtained in the study, it can be said that male and female adolescents taking the University Entrance and Placement Exams with the same aim perceive and assess their lives similarly. In the related literature, there are studies which state that life satisfaction varies according to the sex variable (Aydiner, 2011;

Cenkseven & Akbaş, 2007; Dost, 2007; Köker, 1991; Kuzucu & Özdemir, 2013) and on the other hand, there are some other studies which suggest that there is no significant relationship between life satisfaction and sex variables (Chow, 2005; Gün & Bayraktar, 2008; Gündoğar & et al., 2007; Hampton & Marshall, 2000; Özgür, Gümüş & Durdu, 2010). From these clashing results, it can be said that sex is a controversial issue in the related literature.

At the end of the study, it was observed that adolescents who took the exams for the second time with the reason for not being able to get the remark high enough to place in the departments they want in the previous year perceive and assess their lives and themselves similarly to the students who took the exams for the first time. In the studies on the students who took these exams, it was observed that adolescents taking the exams previously and adolescents taking the exams for the first time have similar exam anxiety levels (Genç & et al., 1999) and show similar attitudes towards the exams (Ekici, 2005). The results of this study can be said to support the results of the aforementioned studies above.

In this study, results revealed that adolescents who took extra tutorships in the exam preparation period have more positive self conception and higher life satisfaction than the ones who did not. Students' motivational resources have an impact on their self efficacy beliefs towards their prospective academic successes (Bandura, 1999). In the studies on adolescents, it was observed that motivation affects self conception and life satisfaction positively (Altun & Yazıcı, 2013; Bong & Skaalvik, 2003; Eryılmaz, 2010; Telef, 2011, Telef & Ergün, 2013). In the related foreign literature on the relationship between educational opportunities and services and life satisfaction, it was seen that the increase in the academic satisfaction brings about a rise in the life satisfaction level (Chow, 2005; Diener, 2000; Diener & et al., 1999; Porter, 1994; Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). The students who took extra tutorship during the preparation period undergo less exam anxiety (Karadeniz, 2005; Tekbaş, 2009) and have more positive attitudes towards exams (Ekici, 2005) than the ones who did not. The results of this study can be thought to be supportive to the findings that taking extra tutorships before the exam has a positive impact on students.

The results of this study suggested that the students who graduated from science high schools have more positive self conception than the ones who graduated from Anatolian high schools and vocational high schools. Several studies revealed that students in science high schools have more positive self conception than the students in the other high schools (Loeb & Jay, 1987); some other results from other studies showed that students in the general high schools have more positive self conception than the students in the Anatolian high schools and vocational high schools (Ürün, 2010). On the other hand, in some other studies, it was found that students in vocational high schools, general high schools and Anatolian high schools have more positive self conception than the ones in science high schools (Altun & Yazıcı, 2013). Marsh & Hau (2003) stated that there is no significant relationship between school type and self conception. This is a controversial issue in the literature. It is a fact that science high schools have more

challenging academic curriculums and syllabuses than the other high schools. However, it can be thought that going to science high schools is an important advantage in the exam preparation period because in such high schools, a quantitative education with a more focus on mathematics and science classes and this training and education enable students to become more self-confident and think that they are academically capable enough to pass the university entrance and placement exams. From the results of this study, it can be said that adolescents graduating from science high schools perceive themselves as academically more competent and this affects their self conception positively in the exam preparation period.

The results of this study showed that students who finished different types of high schools assess and perceive their lives similarly. In the related literature, in the studies on school life quality, it was stated that school life quality varies based on school type and school climate increases school life quality (Demir, Kaya & Metin, 2012; Durmaz; 2008; Verkuyten & Thijs, 2002; Zulling, Huebner & Patton, 2011). If this study had been conducted when all the participants were continuing their high schools, maybe different results about life satisfaction could have been reached.

Research results displayed that the students who thought that the education and training that they got from their high school were enough in the exam preparation period have more positive self conception and higher life satisfaction than the ones who found their high school education was not enough or than the ones who were indecisive about this issue. Studies showed that the increase in students' academic self efficacy, academic satisfaction and school satisfaction affects their self conception and life satisfaction positively (Altun & Yazıcı, 2013; Chow, 2005; Diener, 2000; Diener & et al., 1999; Gilman & Huebner, 2006; Porter, 1994; Telef & Ergün, 2013; Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). It is an undeniable fact that high school type in the exam preparation period is important. However, no matter what type of high school they graduated from, adolescents' belief that they are enough and ready in terms of their academic background to pass university entrance and placement exams can be thought as an important factor that influence their self conception and life satisfaction levels positively.

Finally, it was observed that self conception is a significant predictor of life satisfaction and students with positive self conception have positive life satisfaction. This result is in parallel with the results that Nalbant (1993) found in his study on 15-22 year-old individuals with different sociodemographic attributes; with the results that Çeçen (2008) found in his study with university students; with the results Yıldız (2010) reached on secondary school students; with the results Aydın (2011) revealed on university students; with the results of the studies Kuzucu & Özdemir (2013) conducted with adolescents and with some other results that were found in foreign studies (DeNeve & Cooper, 1998; Cheng & Furnham, 2003; Diener & Diener, 1995; Lucas & et al., 1996). Regarding the subdimensions of the “Basic Self Evaluation Scale” utilized in the study, it can be said that adolescents with “normal mood”, with “positive self esteem and self efficacy” and adolescents

who “think that they keep the control of their own life” have higher life satisfaction level.

There is no study on the relationship between self conception and life satisfaction of the students who took the university entrance and placement exams in the literature. In this study, it was observed that there are significant relationships among “taking extra tutorships”, “high school education competency perception”, and self conception and life satisfaction variables. These results can be thought to contribute well to the related field. As well as the number of the participants, the fact that the results of this study were obtained based on the participants' personal expressions is a limitation for the study. Furthermore, participants' self conception and life satisfaction were measured within the scope of the dimensions of the scale used. Considering the limited number of the studies on the young people at the door of their university education, it can be easily recommended that such studies could be conducted with different participants and sampling sizes.

It is thought that the comprehensive examination of the self conception and life satisfaction of the students who go through a critical period in their career choice and decisions (students who take the high school entrance exam; students who take university entrance and placement exams and individuals who take public personnel selection exam) would contribute invaluablely to the field of education and psychology. Furthermore, the identification of the factors that decrease student motivation in such critical periods is extremely important to plan and design the guidance and psychological counseling services that students will be given at schools.

Besides these, “the institutions that generate educational policies and lead the educational systems” can benefit from such studies in planning, organizing and regulating the exam systems in terms of exam management, the number of the exams, the form of the exams and the content of the exams, etc. It is thought that the Ministry of National Education should reinforce and support such studies financially in order to increase the number of these studies.

GİRİŞ

“İnsan davranışları üzerinde etkili olan çok sayıda kişisel değişkenin olduğu bilinmektedir. Bu değişkenlerin varlığı çeşitli disiplin alanlarının verileri tarafından doğrulanmaktadır. Bu değişkenlerden biri de benlik (öz) algısı olarak ele alınan kavramdır. Benlik algısı kavramı psikoloji kuramlarının çoğunun içerisinde önemli bir yer tutmaktadır” (Bayat, 2003). “Psikolojide benlik konusuna ilişkin ilk çalışmalar Freud, William James ve Carl Rogers’a aittir. Erikson’un benlik psikolojisi kuramı, Wylie’nin genel benlik analizi, Maslow’un benlik yaklaşımı ve Markus’un benlik şeması ile önem kazanan bu kavram son yarım asırdır üzerinde en çok araştırmanın yapıldığı psikoloji kavramlarından biri olmuştur” (Burger, 2006; Erol, 2013, Murdock, 2012).

Benlik algısı, bireylerin kendi özellikleri, yetenekleri ve kişiliği hakkındaki olumlu ya da olumsuz değerlendirmelerini ve duygularını ifade etmektedir. Carl Rogers (1959), kişilik psikolojisinde önemli bir yeri olan “benlik kuramı”nda benlik kavramını, davranışın en önemli belirleyicisi olarak nitelendirmektedir. Benlik kavramı, kişinin çeşitli kişilik özelliklerinin kendinde bulunuş derecesi hakkındaki değerlendirmelerinin bütünü ya da kendini algılamasıdır. Dolayısıyla Rogers bireye götürülecek psikolojik yardımda, kişinin ne olduğunun değil onun kendisini nasıl gördüğünün önemli olduğunu, kişinin davranışlarını önemli ölçüde onun kendisine bakış tarzının, yani benlik kavramının belirlediğini vurgulamaktadır (Bacanlı, 2003). Bireyin, kendini nasıl gördüğü ve algıladığı konusu psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde bilinmesi gereken en önemli konudur. İnsan, kendini algılama biçimine göre çevresine tepkide bulunmaktadır. Bireyin davranışları, onun kendisi hakkındaki değerlendirmelerine göre olmaktadır. Bireyin okul ve meslek seçimi ile ilgili aldığı kararları; “kendi yeteneklerine”, “fiziksel ve psikolojik durumuna”, “sosyal ve ekonomik olanaklarına” verdiği değere göre olmaktadır. O halde, bireyin tutum ve davranışlarını, uzun ve kısa vadeli planlarını, yaşam hedeflerini anlamak ve değerlendirebilmek için bireyin benlik algısını yakından bilmek gereklidir (Kuzgun, 2000). Benlik algıları üzerine yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde, olumlu benlik algılarına sahip ergenlerin “yaşamları” ile ilgili daha olumlu algılara sahip olduğu ve yaşamlarında daha mutlu olduğu görülmektedir (Caprara, Steca, Gerbino, Paciello & Vecchio, 2006; Chow, 2005; Fordyce, 1983; Garcia, Rosenberg, Erlandsson & Siddiqui, 2010; Marat, 2003; Tkach & Lyubomirsky, 2006).

Geçtiğimiz yüzyılda psikoloji biliminde psikopatolojiyi merkeze alan çalışmalar, depresyon ve kaygı gibi olumsuz duygular üzerine yoğunlaşmış ve insanın kendi yaşamını pozitif yönde değiştirebilecek güce sahip olmadığını savunmuştur. 19. yüzyılın son yarısından itibaren pozitif psikoloji anlayışının gelişmesi ile birlikte psikoloji bilimi ile uğraşanlar “insan nasıl mutlu olur” sorusuna cevap aramaya başlamışlardır. Özellikle 1980’lerden sonra psikoloji biliminde öznel iyi oluş ve mutluluk konularında yapılan araştırmalarla yaşamdan doyum almanın ruh sağlığı açısından önemli bir faktör olduğu anlaşılmıştır (Diener, 1984, 1994, 2000; Diener, Emmons, Larsen & Griffen, 1985; Diener, Oishi

&Lucas, 2003; Diener, Suh, Lucas & Smith, 1999; Myers & Deiner, 1995; Park, 2004, 2005; Proctor, Linley & Maltby, 2009).

Yaşam doyumunu kavramını ilk defa Neugarten, Havighurst ve Tobin (1961) ele almıştır. Yaşam doyumunu bireylerin öznel iyi oluşları ile ilgili bir durumdur. Öznel iyi oluşun duygusal bileşenini olumlu ve olumsuz duygular, bilişsel bileşenini ise yaşam doyumunu oluşturmaktadır (Diener, 1984; Pavot & Diener, 1993; Pavot, Diener, Colvin & Sandvik, 1991). Yaşam doyumunu bireyin yaşamına ilişkin bilişsel değerlendirmesidir (Diener & diğ., 1985). Genel olarak bireyin arzu ve başarıları arasındaki uyumsuzluk ne kadar az ise o kadar çok yaşam doyumuna olacağı kabul edilmektedir (Diener & diğ., 2003). Beklentilerin, gereksinimlerin, istek ve dileklerin karşılanması durumunda yüksek doyum düzeyi, karşılanmaması durumunda ise düşük doyum düzeyi görülmektedir (Eroğlu, 2011). Öğrencilerin yaşam doyumunu üzerine yapılan çalışmalarda, sosyodemografik özellikler, sosyal destek imkânları, sosyal ilişkiler, yaşam koşulları, eğitim olanakları, akademik başarı, akademik yeterlilik, akademik doyum, okul doyum ve benlik saygısının yaşam doyumunu üzerinde etkili olduğu görülmektedir (Chow, 2005; Diener, 2000; Diener & diğ., 1999; Porter, 1994; Seligman & Csikszentmihalyi, 2000).

Ülkemizde lise çağındaki öğrenciler üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, yaşam doyumunu ve benlik algısının birlikte incelendiği sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmıştır (Gün & Bayraktar, 2008; Kuzucu & Özdemir, 2013; Özdemir, 2012; Telef & Ergün, 2013). Ülkemizde yapılan çalışmalarda, ülke içinde göç eden ergenlerden okula gidenlerin yaşam doyumlarının okula gitmeyenlerden daha yüksek olduğu (Gün & Bayraktar, 2008); akademik motivasyonun ergenlerin öznel iyi oluşlarını olumlu yönde etkilediği (Eryılmaz, 2010); benlik kurgusunun ergenlerin yaşam doyumlarında etkili olduğu (Özdemir, 2012); algılanan anne ve baba katılımı ile yaşam doyumunu ve benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (Kuzucu & Özdemir, 2013); ergenlerin akademik, sosyal ve duygusal öz yeterlilik algılarının yaşam doyumunu anlamlı bir şekilde yordadığı (Telef & Ergün, 2013); akademik özyeterlilik inancının, akademik başarısının ve okulda yatılı olmanın ergenlerin benlik algılarını anlamlı bir şekilde yordadığı; okul türü ve seçilen alana göre benlik algılarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği (Altun & Yazıcı, 2013) görülmüştür.

Lise çağında, “kimlik krizi”, “kuşak çatışması”, “sosyal beklentiler ile kişisel isteklerde uyumsuzluk”, “karşı cinsle olan ilişkiler”, “yaşanan biyolojik değişim” ve “yerine getirilmesi gereken gelişimsel görevler” gibi pek çok etken ergenlerin iyilik halini etkilemekte ve ergenlerde önemli oranda strese neden olmaktadır (Onur, 2001; Ünal & Şahin, 2013). Üniversite öncesi, kariyer seçiminde kritik bir dönemeçte bulunan ergenler için ÖSYS’nin de büyük bir stres kaynağı olduğu hiç şüphesiz ortadadır. ÖSYS’ye hazırlık sürecinde kendine güvenen, akademik geçmişini ve mevcut imkânlarını yeterli gören; sınavın sebep olabileceği kaygılara rağmen kendisi ve yaşamı ile ilgili olumlu duygulara sahip ergenlerin bu süreçte daha başarılı oldukları söylenebilir. Çünkü kendilerine ve yaşamlarına ait olumlu algılara sahip bireylerin daha etkili problem çözdükleri ve stresli yaşam olaylarına karşı daha dirençli oldukları görülmektedir (Huebner, Suldo, Smith & McKnight,

2004).Bu bağlamda alanyazında yapılan çalışmalara ek olarak, ÖSYS’ye giren ergenlerin benlik algılarının ve yaşam doyumlarının incelenmesinin anlamlı olabileceği değerlendirilmiştir.Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından her yıl yapılan yükseköğretime geçiş sınavına (YGS) 2013 yılında giren 1.805.125 adaydan 1.232.679’u lisans yerleştirme sınavına (LYS) girmeye hak kazanmış, sınava girenlerden ise 1.112.447’si tercih yapmış ve sadece 385.795 aday bir lisans programına yerleşmiştir (ÖSYS, 2013). “Bu sınavlara giren öğrenciler ve aileleri ‘açıkta kalmamak’ ifadesiyle ne kastedildiğini tahmin eder. Sınav sistemi ile bütünleşmiş bu kavramın, ÖSYS’de herhangi bir programa yerleşebilmeye, iş bulmaya ve rahat bir yaşantıya işaret ediyor olması sorunun pek çok boyut içerdiğini kendi başına göstermektedir” (Gündoğar, Gül, Uskun, Demirci & Keçeci, 2007).Öğrenci seçme ve yerleştirme sınavına girecek “öğrenciler” ve “aileleri” için iyi bir lise ve dersane eğitimiyle sınava hazırlanmak, sınavdan alınacak yüksek bir puanla yapılacak tercih ve sonrasında kazanılacak iyi bir üniversite en önemli hatta tek hedef haline gelmesine rağmen sınavlara hazırlanan öğrencilerin kendilerini ve yaşamlarını nasıl değerlendirdikleri ile ilgili ülkemizde neredeyse hiç çalışma yapılmamış olması alanda bir boşluk olarak değerlendirilmiştir. Yerli alanyazında daha çok ÖSYS’ye giren öğrencilerin sınav kaygılarının (Genç & diğ., 1999; Gençdoğan, 2002, 2006; Karadeniz, 2005; Keçici, 2014; Şahin, Günay & Batı, 2006; Tekbaş, 2009) ve sınav tutumlarının (Ekici, 2005) araştırıldığı görülmüştür. ÖSYS’ye hazırlanan öğrencilerinin benlik algıları ve yaşam doyumları ile ilişkili değişkenlerin ortaya konması, hazırlık sürecinde bu gruba verilecek psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine fayda sağlayabilir. Ayrıca bu araştırmadan elde edilen bulgulardan varılacak sonuçların ve yapılan önerilerin “benzer konularda çalışacak olan araştırmacılara” ve “eğitim politikalarını belirleyen kurumlara” yol gösterici olabileceği değerlendirilmektedir.

Araştırmanın Amacı

Sonuç olarak bu araştırmada, ÖSYS’ye hazırlanarak giren ergenlerin benlik algılarının ve yaşam doyumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu genel (temel) amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Cinsiyet değişkenine göre ergenlerin benlik algıları ve yaşam doyumları farklılık göstermekte midir?
2. Sınava girme sayısı değişkenine göre ergenlerin benlik algıları ve yaşam doyumları farklılık göstermekte midir?
3. Dershaneye gitme durumu değişkenine göre ergenlerin benlik algıları ve yaşam doyumları farklılık göstermekte midir?
4. Mezun olunan lise türü değişkenine göre ergenlerin benlik algıları ve yaşam doyumları farklılık göstermekte midir?
5. Lise eğitimi yeterlilik algısı değişkenine göre ergenlerin benlik algıları ve yaşam doyumları farklılık göstermekte midir?
6. Ergenlerin benlik algıları yaşam doyumlarını yordamakta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Öğrenci seçme ve yerleştirme sınavına giren ergenlerin “benlik algılarının” ve “yaşam doyumlarının” incelendiği bu çalışma, ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir araştırmadır. Bu araştırmada da değişkenler arasındaki ilişkiler ölçülmeye çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini, Türkiye’de yaşayan ve 2012-2013 eğitim-öğretim yılı içerisinde ÖSYS’ye hazırlanarak giren öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada evrenin tamamına ulaşılması mümkün olmadığından örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, kolaylıkla bulunabileni örnekleme (Convenience Sampling) yöntemi ile oluşturulmuştur. Kolaylıkla bulunabileni örnekleme yöntemi, yakın çevrede bulunan ve ulaşılması kolay elde mevcut ve araştırmaya katılmak isteyen (gönüllü) bireyler üzerinde yapılan örneklemedir (Erkuş, 2011). Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara il merkezi sınırları içerisinde yaşayan ve ÖSYS’ye hazırlanan 63 kız (%16,1) ve 329 erkek (%83,9) olmak üzere toplam 392 öğrenci oluşturmuştur. Öğrenciler 17 (n=228; %58,2) ve 18 (n=164; %41,8) yaş aralığındadır. Araştırma verileri, “okul ve dersane rehber öğretmenleri aracılığıyla ulaşılabilen öğrencilerden” toplanmıştır. Veriler 407 öğrenciden toplanmış fakat 15 öğrenci veri toplama aracında eksik ve hatalı cevaplama yaptıkları gerekçesiyle çalışma grubuna dâhil edilmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma için belirlenen bağımsız değişkenlere ilişkin verilerin elde edilmesinde araştırmacılar tarafından geliştirilen “*Kişisel Bilgi Formu*”, bağımlı değişkenlere ilişkin verilerin elde edilmesinde ise “*Temel Öz Değerlendirme Ölçeği*” ve “*Genel Yaşam Doyumu Ölçeği*” kullanılmıştır. Veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu (KBF): Araştırmacılar tarafından geliştirilen formda, “cinsiyetiniz?” (kız, erkek), “mezun olduğunuz lise türü? (Anadolu lisesi, fen lisesi, meslek lisesi)”, “lise eğitiminizi sınava hazırlık için yeterli buluyor musunuz? (evet, kararsızım, hayır)”, “Sınava kaçınıcı girişiniz? (birinci, ikinci)”, “sınava hazırlık sürecinde dershaneye gittiniz mi? (evet, hayır)” soruları bulunmaktadır.

Temel Öz Değerlendirme Ölçeği(TÖDÖ): Benlik algılarına ilişkin verilerin elde edilmesinde, Judge, Erez, Bono & Thoresen (2003) tarafından geliştirilen ve Türkçe’ye uyarlaması Gürbüz, Akkuş & Sığı (2010) tarafından yapılan “Temel Öz Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, beşli likert tipi bir ölçektir ve “duygusal denge” (2., 4. ve 12. maddeler), “öz saygı” (6., 8. ve 10. maddeler), “öz yeterlik” (1., 3. ve 7. maddeler) ve “kontrol odağı” (5., 9. ve 11. maddeler) boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin 2., 4., 6., 8., 10. ve 12. maddeleri olumsuz

sorulduğu için bu maddeler ters kodlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar olumlu (yüksek) benlik algılarına; düşük puanlar ise olumsuz (düşük) benlik algılarına işaret etmektedir. Ölçek, “bir şeyi denediğimde, genellikle başarırım”, “bazen, başarısız olduğumda kendimi değersiz hissediyorum” gibi maddelerden oluşmaktadır. Orijinal çalışmada, ölçeğin Cronbach-alfa iç tutarlılık katsayısı .80; Gürbüz, Akkuş ve Sığı (2010) tarafından yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach-alfa iç tutarlılık katsayısı .76; bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach-alfa iç tutarlılık katsayısı .78 olarak bulunmuştur.

Genel Yaşam Doyumu Ölçeği (GYDÖ): Yaşam doyumuna ilişkin verilerin elde edilmesinde, Diener, Emmons, Laresen & Griffin (1985) tarafından geliştirilen ve Türkçe’ye uyarlaması Köker (1991) tarafından yapılan “Genel Yaşam Doyumu Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, “yaşam koşullarım çok iyi”, “yaşamımdan hoşnutum” gibi toplam 5 maddeden oluşmaktadır. Ergen bireylerden yetişkin bireylere kadar geniş bir yaş grubuna uygulanabilen Likert tipi, yedili derecelendirilen (hiç uygun değil=1, tamamıyla uygun=7) ölçeğin toplam puanı 5–35 arasında değişebilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar bireyin kendi yaşamıyla ilgili olumlu algılara sahip olduğuna işaret etmektedir. Orijinal çalışmada, ölçeğin Cronbach-alfa iç tutarlılık katsayısı .87; Köker (1991) tarafından yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach-alfa iç tutarlılık katsayısı .85; bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach-alfa iç tutarlılık katsayısı .76 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Çalışma grubundan elde edilen veriler SPSS 18.00 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bağımsız değişkenlere göre benlik algıları ve yaşam doyumları t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanarak; benlik algıları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkiler ise korelasyon ve regresyon analizi ile tespit edilmiştir. Varyansların homojenliği Levene F testi ile incelenmiş ve homojenlik koşulunun tüm gruplarda karşılandığı görülmüştür. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla Scheffe testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma grubunun benlik algılarını ve yaşam doyumlarını incelemek için yapılan analizlerin sonuçlarına yer verilmiştir.

Öğrencilerin Benlik Algılarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin benlik algılarının bağımsız değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Benlik Algılarının “Bağımsız Değişkenlere” Göre t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Cinsiyet	I. Kız	63	51.09	5.36	390	1.17	.245
	II. Erkek	329	49.88	7.90			
Sınava Girme Sayısı	I. İlk Defa	228	49.73	8.04	390	-1.07	.285
	II. İkinci Defa	164	50.56	6.81			
Dershaneye Gitme Durumu	I. Giden	294	51.53	7.39	390	6.99	.000
	II. Gitmeyen	98	45.71	6.27			
Bağımsız Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	Sd	F	p
Lise Türü	I. Anadolu Lisesi	126	50.18	7.95	2	3.12	.045
	II. Fen Lisesi	49	52.44	7.64			
	III. Meslek Lisesi	217	49.48	7.22			
Lise Eğitimi Yeterlilik Algısı	I. Yeterli Bulan	181	52.49	6.51	2	19.19	.000
	II. Kararsız Olan	104	47.55	7.48			
	III. Yeterli Bulmayan	107	48.43	8.08			

Araştırmaya katılan öğrencilerin benlik algılarının, “cinsiyet” değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmüştür [$t_{(390)}1.17, p>0,05$]. Bu sonuç, kız ve erkek öğrencilerin benzer benlik algılarına sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin benlik algılarının, “sınava girme sayısı” değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmüştür [$t_{(390)}-1.07, p>0,05$]. Bu sonuç, sınava ilk defa giren ve ikinci defa giren öğrencilerin benzer benlik algılarına sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin benlik algılarının, “dershaneye gitme durumu” değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür [$t_{(390)}6.99, p<0,05$]. Bu sonuç, sınava hazırlık sürecinde dershaneye giden ve gitmeyen öğrencilerin farklı benlik algılarına sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Farkın kaynağını saptamak için grup puan ortalamalarına bakıldığında sınava hazırlık sürecinde dershaneye giden öğrencilerin ($\bar{x}=51.53$), dershaneye gitmeyen öğrencilere ($\bar{x}=45.71$) göre daha olumlu benlik algılarına sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin benlik algılarının, öğrenim görülen “lise türü” değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür [$F_{(2, 389)}=3.12, p<0,05$]. Bu sonuç, mezun olduğu lise türü farklı olan öğrencilerin farklı benlik algılarına sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla yapılan Scheffe testinin sonucuna göre; “fen lisesinden” mezun olan öğrencilerin ($\bar{x}=52.44$), “Anadolu lisesinden” mezun olan öğrencilerden ($\bar{x}=50.18$) ve “meslek lisesinden” mezun olan öğrencilerden ($\bar{x}=49.48$) daha olumlu benlik algılarına sahip olduğu; “Anadolu lisesinden” ve “meslek lisesinden” mezun olan öğrencilerin ise benzer benlik algılarına sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin benlik algılarının, “lise eğitimi yeterlilik algısı” değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür [$F_{(2,$

$_{389})=19.19, p<0,05]$. Bu sonuç, lisede aldıkları eğitimi sınava hazırlık için “yeterli bulan” (Anadolu L.:%48, Fen L.:%63, Meslek L.:%41) veya “bulmayan” (AL:%22, FL:%12, ML:%33) ya da bu konuda “kararsız olan” (AL:%29, FL:%24, ML:%25) öğrencilerin farklı benlik algılarına sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla yapılan Scheffe testinin sonucuna göre; aldıkları lise eğitimini sınava hazırlık için “yeterli bulan” öğrencilerin ($\bar{x}=52.49$), “yeterli bulmayan” öğrencilerden ($\bar{x}=48.43$) ve bu konuda “kararsız olan” öğrencilerden ($\bar{x}=47.55$) daha olumlu benlik algılarına sahip olduğu; aldıkları lise eğitimini sınava hazırlık için “yeterli bulmayan” ve “kararsız olan” öğrencilerin ise benzer benlik algılarına sahip olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin Yaşam Doyumlarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin yaşam doyumlarının bağımsız değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Yaşam Doyumlarının “Bağımsız Değişkenlere” Göre t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Cinsiyet	I. Kız	63	27.39	5.04	390	1.54	.126
	II. Erkek	329	26.26	5.43			
Sınava Girme Sayısı	I. İlk Defa	225	26.32	5.26	390	-.535	.593
	II. İkinci Defa	164	26.61	5.54			
Dershaneye Gitme Durumu	I. Giden	291	27.76	4.90	390	9.31	.000
	II. Gitmeyen	98	22.46	4.79			
Bağımsız Değişkenler	Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	Sd	F	p
Lise Türü	I. Anadolu Lisesi	126	26.48	5.55	2	.771	.463
	II. Fen Lisesi	49	27.28	5.49			
	III. Meslek Lisesi	217	26.23	5.27			
Lise Eğitimi Yeterlilik Algısı	I. Yeterli Bulan	181	28.41	4.91	2	25.56	.000
	II. Kararsız Olan	104	24.91	4.70			
	III. Yeterli Bulmayan	107	24.58	5.66			

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşam doyumlarının, “cinsiyet” değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmüştür [$t_{(390)}1.54, p>0,05]$. Bu sonuç, kız ve erkek öğrencilerin benzer yaşam doyumlarına sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşam doyumlarının, “sınava girme sayısı” değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmüştür [$t_{(390)}-.535, p>0,05]$. Bu sonuç, sınava ilk defa giren ve ikinci defa giren öğrencilerin benzer yaşam doyumlarına sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşam doyumlarının, “dershaneye gitme durumu” değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür [$t_{(390)}9.31, p<0,05]$. Bu sonuç, sınava hazırlık sürecinde dershaneye giden ve gitmeyen öğrencilerin farklı yaşam doyumlarına sahip olduğu şeklinde

yorumlanabilir. Farkın kaynağını saptamak için grup puan ortalamalarına bakıldığında sınava hazırlık sürecinde dershaneye giden öğrencilerin ($\bar{x}=27.76$), dershaneye gitmeyen öğrencilere ($\bar{x}=22.46$) göre daha yüksek düzeyde yaşam doyumlarına sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşam doyumlarının, öğrenim görülen “lise türü” değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmüştür [$F_{(2, 389)}=.771, p>0,05$]. Bu sonuç, mezun olduğu lise türü farklı olan öğrencilerin benzer yaşam doyumlarına sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşam doyumlarının, “lise eğitimi yeterlilik algısı” değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür [$F_{(2, 389)}=25.56, p<0,05$]. Bu sonuç, lisede aldıkları eğitimi sınava hazırlık için “yeterli bulan” (Anadolu L.:%48, Fen L.:%63, Meslek L.:%41) veya “bulmayan” (AL:%22, FL:%12, ML:%33) ya da bu konuda “kararsız olan” (AL:%29, FL:%24, ML:%25) öğrencilerin farklı yaşam doyumlarına sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla yapılan Scheffe testinin sonucuna göre; aldıkları lise eğitimini sınava hazırlık için “yeterli bulan” öğrencilerin ($\bar{x}=28.41$), “yeterli bulmayan” öğrencilerden ($\bar{x}=24.58$) ve bu konuda “kararsız olan” öğrencilerden ($\bar{x}=24.91$) daha yüksek düzeyde yaşam doyumlarına sahip olduğu; aldıkları lise eğitimini sınava hazırlık için “yeterli bulmayan” ve “kararsız olan” öğrencilerin ise benzer yaşam doyumlarına sahip olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin Benlik Algıları ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin, benlik algıları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkilerin anlamlı olup olmadığı, ilişkinin yönü ve düzeyinin belirlenmesi için yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Benlik Algıları ile Yaşam Doyumları Arasındaki Korelasyon Değerleri

Değişkenler	$\bar{X}$	SS	1	2
1. Benlik Algısı	50.07	7.56	1	.399**
2. Yaşam Doyumu	26.44	5.38		1

N=392, ** $p<0.01$

Analiz sonuçları incelendiğinde öğrencilerin benlik algıları ile yaşam doyumları arasında orta düzeyde, pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0.399, p<0.01$).

Öğrencilerin, benlik algılarının yaşam doyumunu yordamasına ilişkin yapılan basit regresyon analizi sonuçları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Benlik Algılarının Yaşam Doyumunu Yordamasına İlişkin Basit Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	12.20	1.671	-	7.28	.000
Benlik Algıları	.284	.033	.399	8.60	.000

$R=0.399$; $R^2=0.159$; $F(1, 390)=73.90$; $p<0.01$

Analiz sonucu incelendiğinde, öğrencilerin benlik algılarının yaşam doyumlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir ($R=0.399$, $R^2=0.16$, $F=73.90$, $p<0.01$). Yaşam doyumuna ilişkin toplam varyansın %16’sının öğrencilerin benlik algıları ile açıklandığı söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada, ÖSYS’ye hazırlanarak giren ergenlerin benlik algıları ve yaşam doyumları “cinsiyet”, “sınava girme sayısı”, “dershaneye gitme durumu”, “mezun olunan lise türü” ve “lise eğitimi yeterlik algısı” değişkenlerine göre incelenmiştir. Ayrıca, ÖSYS’ye hazırlanarak giren ergenlerin benlik algıları ve yaşam doyumları arasında nasıl bir ilişki olduğuna bakılmıştır. Alanyazında “ÖSYS’ye giren öğrencilerin” doğrudan benlik algılarını ve yaşam doyumlarını konu alan bir çalışmaya ulaşılamadığı için “sınava giriş sayısı”, “dershaneye gitme durumu” ve “lise eğitimi yeterlilik algısı” değişkenine göre bir bulguya ulaşılamamıştır.

Araştırmanın sonucunda ilk olarak, kız ve erkek öğrencilerin benzer benlik algılarına sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuç, ergen bireyler üzerine yapılan araştırma bulguları ile tutarlılık göstermektedir (Adana, Arslantaş & Şahbaz, 2012; Altun & Yazıcı, 2013; Can, 1986; Knox, Jeanne, Robert & Green, 2000; Gün & Bayraktar, 2008; Güngör, 1989; İmamoğlu & Karakitapoğlu-Aygün, 2004; Kuzucu & Özdemir, 2013). Bu araştırmanın bulguları ile aynı amaç doğrultusunda ÖSYS’ye hazırlanarak giren kız ve erkek ergenlerin benzer şekilde benliklerini değerlendirdikleri söylenebilir.

Araştırmanın sonucunda, kız ve erkek öğrencilerin benzer yaşam doyumlarına sahip olduğu görülmüştür. Alanyazında cinsiyet değişkenine göre yaşam doyumlarının farklılık gösterdiği (Aydiner, 2011; Cenkseven & Akbaş, 2007; Dost, 2007; Köker, 1991; Kuzucu & Özdemir, 2013) çalışmalar olduğu gibi; cinsiyet değişkenine göre yaşam doyumlarının farklılık göstermediği (Chow, 2005; Gün & Bayraktar, 2008; Gündoğar & diğ., 2007; Hampton & Marshall, 2000; Özgür, Gümüş & Durdu, 2010) çalışmalarda mevcuttur. Yaşam doyumuna ilişkin alanyazında cinsiyetin tartışmalı bir konu olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın bulguları ile aynı amaç doğrultusunda ÖSYS’ye hazırlanarak giren kız ve erkek ergenlerin benzer şekilde yaşamlarını değerlendirdikleri söylenebilir.

Araştırmanın sonucunda, ÖSYS’ye ilk defa giren ve ikinci defa giren öğrencilerin benzer benlik algılarına ve yaşam doyumlarına sahip olduğu

görülmüştür. Öğrenci seçme sınavına girecek öğrenciler üzerine yapılan çalışmalarda, öğrenci seçme sınavına daha önce giren ve girmeyen öğrencilerin sınav kaygılarının (Genç & diğ., 1999) ve sınava yönelik tutumlarının (Ekici, 2005) benzerlik gösterdiği görülmüştür. Bu araştırmadan elde edilen sonuçların ÖSYS'ye giren öğrenciler için de bu ilişkileri destekler biçiminde olduğu söylenebilir. Bu araştırmanın bulguları ile herhangi bir yükseköğrenim bölümüne yerleşmek için yeterli puanı alamadığı ya da yerleşmek istediği bölüme aldığı puanı yeterli görmediği için ikinci kez ÖSYS'ye giren ergenlerin, ilk defa sınava girenler ile benzer şekilde benliklerini ve yaşamlarını değerlendirdikleri söylenebilir.

Araştırmanın sonucunda, ÖSYS'ye hazırlık sürecinde dershaneye giden öğrencilerin, dershaneye gitmeyen öğrencilerden daha olumlu benlik algılarına ve yaşam doyumlarına sahip olduğu görülmüştür. Öğrencilerin motivasyon kaynakları akademik başarılar elde etmelerine dönük özyeterlik inançlarında etkili olmaktadır (Bandura, 1999). Ergen bireyler üzerine yapılan çalışmalarda “motivasyonun” benlik algılarını ve yaşam doyumunu olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Altun & Yazıcı, 2013; Bong & Skaalvik, 2003; Eryılmaz, 2010; Telef, 2011, Telef & Ergün, 2013). Yurt dışında, eğitim “olanakları” ve “hizmetleri” ile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda, akademik yaşantıdaki doyumun artması ile yaşam doyumunun yükseldiği görülmektedir (Chow, 2005; Diener, 2000; Diener & diğ., 1999; Porter, 1994; Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). Alanyazında ayrıca, öğrenci seçme sınavı sürecinde dershaneye giden öğrencilerin, dershaneye gitmeyen öğrencilere göre daha az sınav kaygısı yaşadıkları (Karadeniz, 2005; Tekbaş, 2009) ve sınava yönelik tutumlarının daha olumlu (Ekici, 2005) olduğu görülmektedir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçların, “sınava hazırlık sürecinde dershaneye gitmenin” öğrenciler üzerinde olumlu etkilerinin olduğu bulgularını destekler biçiminde olduğu söylenebilir. Bu araştırmanın bulguları ile sınava hazırlık sürecinde dershanenin önemli bir “akademik destek” ve “motivasyon kaynağı” olduğu için dershaneye giden ergenlerin daha olumlu benlik algılarına ve yaşam doyumuna sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmanın sonucunda, fen lisesinden mezun olan öğrencilerin Anadolu lisesinden ve meslek lisesinden mezun olan öğrencilerden daha olumlu benlik algılarına sahip olduğu görülmüştür. Çeşitli araştırmalarda, fen lisesi öğrencilerinin diğer lise öğrencilerinden (Loeb & Jay, 1987); genel lise öğrencilerinin Anadolu lisesi ve meslek lisesi öğrencilerinden (Ürün, 2010); meslek lisesi, genel lise ve Anadolu lisesi öğrencilerinin fen lisesi öğrencilerinden (Altun & Yazıcı, 2013) daha olumlu benlik algılarına sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Marsh & Hau (2003) ise öğrenim görülen okul türüne göre benlik algılarında farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu konu alanyazında tartışmalı bir konu olarak görülmektedir. Fen liselerinin diğer liselere göre zorlayıcı bir akademik müfredata sahip olduğu bir gerçektir. Ancak, fen lisesinde öğrenim görmeyen ÖSYS sürecinde önemli bir avantaja dönüştüğü düşünülebilir. Çünkü fen liselerinde matematik ve fen ağırlıklı sayısal eğitim verilmektedir. Alınan bu eğitimin, ÖSYS sürecinde öğrencilerin akademik olarak kendilerini yeterli bulmalarını ve kendilerine güvenmelerini sağladığı değerlendirilmektedir. Bu araştırmanın bulguları ile fen lisesinden mezun

olan ergenlerin akademik özyeterlik algılarının daha yüksek olduğu; bu durumunda ÖSYS sürecinde benlik algılarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Araştırmanın sonucunda, Anadolu lisesinden, fen lisesinden ve meslek lisesinden mezun olan öğrencilerin benzer yaşam doyumlarına sahip olduğu görülmüştür. Alanyazında, okul yaşam kalitesini inceleyen araştırmalara ulaşılmıştır. Lise öğrencilerinin yaşam kalitesinin incelendiği araştırmalarda, öğrenim görülen lise türüne göre yaşam kalitesinde farklılaşma olduğu ve okul ikliminin okul yaşam kalitesini artırdığı bulgularına ulaşılmıştır (Demir, Kaya & Metin, 2012; Durmaz; 2008; Verkuyten & Thijs, 2002; Zulling, Huebner & Patton, 2011). Bu araştırma, çalışma grubunun tamamı lise öğrenimine devam ederken yapılmış olsaydı belki de yaşam doyumunda farklı sonuçlara ulaşılabilirdi. Bu araştırmanın bulguları ile farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin benzer şekilde yaşamlarını değerlendirdikleri söylenebilir.

Araştırmanın sonucunda, lisede aldıkları eğitimin ÖSYS’ye hazırlık için yeterli olduğunu düşünen öğrencilerin, yeterli olduğunu düşünmeyen veya bu konuda kararsız olan öğrencilere göre daha olumlu benlik algılarına ve yaşam doyumlarına sahip olduğu görülmüştür. Alanyazın incelemesinde, akademik özyeterlik algılarının, akademik yaşantıdaki doyumun ve okul doyumunun artması ile benlik algılarının ve yaşam doyumunun olumlu yönde etkilendiği görülmektedir (Altun & Yazıcı, 2013; Chow, 2005; Diener, 2000; Diener & diğ., 1999; Gilman & Huebner, 2006; Porter, 1994; Telef & Ergün, 2013; Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). ÖSYS’ye hazırlık sürecinde eğitim görülen lise türü elbette ki önemlidir. Ancak, mezun olunan lise türü ne olursa olsun ergenlerin lise eğitimi geçmişi yönünden kendilerini ÖSYS sürecinde “yeterli ve hazır” hissetmelerinin de benlik algıları ve yaşam doyumunu üzerinde önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Son olarak, benlik algısının yaşam doyumunu anlamlı olarak yordadığı; olumlu benlik algılarına sahip öğrencilerin daha olumlu yaşam doyumuna sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuç, Nalbant’ın (1993) değişik sosyodemokratik özellikte olan 15-22 yaş gurubundaki bireyler, Çeçen’in (2008) üniversite öğrencileri, Yıldız’ın (2010) ilköğretim ikinci kademe öğrencileri, Aydın’ın (2011) üniversite öğrencileri, Kuzucu & Özdemir’in (2013) ergen bireyler üzerinde yaptığı araştırma bulguları ve yurt dışında yapılan diğer araştırma sonuçları (DeNeve & Cooper, 1998; Cheng & Furnham, 2003; Diener & Diener, 1995; Lucas & diğ., 1996) ile tutarlılık göstermektedir. Araştırmada kullanılan Temel Öz Değerlendirme Ölçeğinin alt boyutları göz önünde bulundurulduğunda; “duygu durumu normal”, “öz saygısı ve öz yeterliliği olumlu olan” ve “yaşamında kontrolün kendinde olduğunu düşünen” ergenlerin yaşamlarından daha fazla doyum aldığı söylenebilir.

Alanyazında “ÖSYS’ye giren öğrencilerin” benlik algılarını ve yaşam doyumlarını konu alan bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu araştırmada “dershaneye gitme durumu” ve “lise eğitimi yeterlilik algısı” değişkenine göre benlik algılarının ve yaşam doyumunun anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu bulgular ile alanyazına katkıda bulunulduğu söylenebilir. Bu araştırmadan elde edilen verilerin öğrencilerin kişisel ifadelerine dayalı olması ve araştırmaya katılan öğrenci

sayısı bu araştırma için bir sınırlılıktır. Ayrıca, örneklem grubunun benlik algıları ve yaşam doyumları kullanılan ölçeklerin ölçtüğü özelliklerle sınırlı olmuştur.

Araştırma sonuçlarına bağlı olarak, üniversiteye başlama sürecindeki gençlerle ilgili geniş kapsamlı ulusal çalışmaların sayıca azlığı da dikkate alındığında, bu tür çalışmaların farklı örneklemelerde yinelenmesinin önemli olduğu söylenebilir.

Kariyer seçiminde kritik dönemlerden geçen (temel eğitimden ortaöğretime geçiş sınavı (TEOG), öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı (ÖSYS) ve kamu personeli seçme sınavı (KPSS) gibi sınavlara giren) öğrencilerin benlik algılarının ve yaşam doyumlarının kapsamlı olarak araştırılmasının eğitim bilimleri ve psikoloji alanına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, bu tür sınavlara hazırlık sürecinde motivasyonu düşürücü faktörlerin tespit edilmesi, sınavlara hazırlanan öğrencilere verilecek psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine katkı sağlayabilir.

Aynı zamanda “eğitim politikalarına yön veren ve politikaları geliştiren kurumlar” bu tür araştırmalardan yararlanarak sınav ile ilgili (sınavların yöntemi, yapıma sayısı, zamanı, şekli ve içeriği vb.) düzenlemeler yapabilir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, bu tür bilimsel araştırmaların “finansal destek ile teşvik edilmesinin” daha kapsamlı araştırmaların yapılmasına imkân sağlayacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Adana, F., Arslantaş, H., & Şahbaz, M. (2012). Lise öğrencilerinin benlik kavramlarını algılama biçimleri ve ilişkili faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 3(1), 22-29.
- Altun, F., & Yazıcı, H. (2013). Ergenlerin benlik algılarının yordayıcıları olarak: akademik öz-yeterlik inancı ve akademik başarı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(1), 145-156.
- Aydiner, B. B. (2011). *Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının alt boyutlarının genel öz-yeterlik yaşam doyumunu ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Bacanlı, F. (2003). Mesleki grup rehberliğinin benlik ve meslek kavramlarının bağdaşımına etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 35, 336-359.
- Bandura, A. (1999). Exercises of personal and collective efficacy in changing societies, Albert Bandura (Ed.) *Self-Efficacy in changing societies* (Third Edition), (pp.1-45), Cambridge University Press.
- Bayat, B. (2003). Bireylerin benlik algısı (benlik tasarımları) sistemi ve bu sistemin davranışları üzerindeki rolü. *Kamu-İş Dergisi*, 7(2), 2-11.
- Bong, M., & Skaalvik, E. M. (2003). Academic self-concept and self-efficacy: How different are they really? *Educational Psychology Review*, 15(1), 1-40.

- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (İ. D. Erguvan-Sarioğlu, Çeviren). İstanbul: Kaknüs Yayınları. (Orijinal eser 2004 yılında basılmıştır.)
- Can, G. (1986). *Lise öğrencilerinin benlik tasarım düzeylerini etkileyen bazı etmenler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Caprara, G. V., Steca, P., Gerbino, M., Paciello, M., & Vecchio, G. M. (2006). Looking for adolescents' well-being: Self-efficacy beliefs as determinants of positive thinking and happiness. *Epidemiologia e Psichiatria Sociale*, 15(1), 30-43.
- Cenkseven, F., & Akbaş, T. (2007). Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 43-65.
- Cheng, H., & Furnham, A. (2003). Personality, self esteem, and demographic predictions of happiness and depression. *Personality and Individual Differences*, 34(6), 921-942.
- Chow, H. P. H. (2005). Life satisfaction among university students in a Canadian prairie city: A multivariate analysis. *Social Indicators Research*, 70, 139-150.
- Çeçen, A. R. (2008). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordamada bireysel bütünlük (tutarlılık) duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 4(1), 19-30.
- Demir, Ö., Kaya, H. İ., & Metin, M. (2012). Lise Öğrencilerinde Okul Kültürünün Bir Öğesi Olarak Yaşam Kalitesi Algısının İncelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(4), 9-28.
- DeNeve, K. M., & Cooper, H. (1998). The happy personality: A meta analysis of 137 personality traits and subjective well being, *Psychological Bulletin*, 124(2), 197-229.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575.
- Diener, E. (1994). Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. *Social Indicators Research*, 31(2), 103-157.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55, 34-43.
- Diener, E., & Diener, M. (1995). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 653-663.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.
- Diener, E., Suh, E., Lucas, R. E., & Smith, H. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125, 276-302.
- Diener, E., Oishi, S., & Lucas, R. E. (2003). Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annu. Rev. Psychol.*, 54, 403-25.
- Dost, M. T. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(22), 132-142.

- Durmaz, A. (2008). *Liselerde okul yaşam kalitesi (Kırklareli örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Ekici, G. (2005). Lise öğrencilerinin öğrenci seçme sınavına (ÖSS) yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 82-90.
- Erkuş, A. (2011). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci* (3.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Eroğlu, E. (2011). Örgütlerde iletişim kalitesini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi. *Selcuk University Social Sciences Institute Journal*, 26, 137-149.
- Erol, M. (2013). *Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin kişisel epistemolojileri ile öz değerlendirme ve öz yeterlik algılarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eryılmaz, A. (2010). Ergenlerde öznel iyi oluşu artırma stratejilerini kullanma ile akademik motivasyon arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri*, 13, 77-84.
- Fordyce, M. W. (1983). A program to increase happiness: Further studies. *Journal of Counseling Psychology*, 30, 483-498.
- Garcia, D., Rosenberg, P., Erlandsson A., & Siddiqui, A. (2010). On lions and adolescents: Affective temperaments and the influence of negative stimuli on memory. *Journal of Happiness Studies*, 11, 477-495.
- Genç, M., Karlıdağ, R., Eğri, M., Güneş, G., Kurçer, M. A., Pehlivan, E., Özcan, E., & Ünal, S. (1999). Öğrenci seçme sınavına girecek öğrencilerin sınav kaygısı düzeyleri. *Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi*, 6(1), 38-41.
- Gençdoğan, B. (2002). Kasabada yaşayan lise öğrencilerinin üniversite sınav kaygısı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 4-13.
- Gençdoğan, B. (2006). Lise öğrencilerinin sınav kaygısı ile boyun eğicilik düzeyleri ve sosyal destek algısı arasındaki ilişkiler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 153-164.
- Gilman, R., & Huebner, E. S. (2006). Characteristics of adolescents who report very high life satisfaction. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 311-319.
- Gün, Z., & Bayraktar, F. (2008). Türkiye’de iç göçün ergenlerin uyumundaki rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 167-176.
- Gündoğar, D., Gül, S. S., Uşkun, E., Demirci, S., & Keçeci, D. (2007). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 10(1), 14-27.
- Güngör, A. (1989). *Lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerini etkileyen etmenler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürbüz, S., Erkuş, A., & Sığı, Ü. (2010). İş tatmini ve iş performansının yeni öncülü: temel benlik değerlendirmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2(1), 69-76.

- Hampton, N. Z., & Marshall, A. (2000). Culture, gender, self-efficacy and life satisfaction: A comparison between Americans and Chinese people with spinal cord injures. *Journal of Rehabilitation*, 66(3): 21-29.
- Huebner, E. S., Suldo, S. M., Smith, L. C., & McKnight, C. G. (2004). Life satisfaction in children and youth: Empirical foundations and implications for school psychologists. *Psychology in the Schools*, 41(1), 81-93.
- İmamoğlu, E. O., & Karakitapoğlu-Aygün, Z. (2004). Self-construals and values in different cultural and socioeconomic contexts. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 130(4), 277-306.
- Judge, T. A., Erez, A., Bono, J. E., & Thoresen, C. J. (2003). The core self-evaluations scale: Development of a measure. *Personnel Psychology*, 56(2), 303-331.
- Karadeniz, E. (2005). *Üniversite giriş sınavına hazırlanan lise son sınıf öğrencileri ve velilerinin kaygı düzeyleri, baş etme yolları ve denetim odağı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Keçici, E. S. (2014). Üniversite sınav kaygısı ve öğrenme stratejilerinin kullanımı. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(3), 35-54
- Knox, M., Jeanne, F., Robert, E., & Ellen Green, B., (2000). Gender differences in adolescents' possible selves. *Youth & Society*, 1(3), 287-310.
- Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeyinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kuzgun, Y. (2000). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. (8. Baskı). Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Kuzucu, Y., & Özdemir, Y. (2013). Ergen ruh sağlığının anne baba katılımı açısından Yordanması. *Eğitim ve Bilim*, 38(168), 96-112.
- Loeb, R. C., & Jay, G. (1987). Self-concept in gifted children: Differential impact in boys and girls. *Gifted Child Quarterly*, 31, 9-14.
- Lucas, R. E., Diener, E., & Suh, E. (1996). Discriminant validity of well-being measures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 616-628.
- Marat, D. (2003). Assessing self-efficacy and agency of secondary school students in a multi-cultural context: Implications for academic achievement. *Proceedings of the New Zealand and Australian Association for Research in Education Conference*, 1-19.
- Marsh, H. W., & Hau, K. (2003). Big-Fish-Little-Pond Effect on academic self-concept: A cross cultural (26-country) test of negative effects of academically selective schools. *American Psychologist*, 58, 364-376.
- Murdock, N. L. (2012). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları olgu sunumu yaklaşımıyla* (F. Akkoyun, Çeviri Editörü). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (2. basımdan çeviri.) (Orijinal eser 2004 yılında basılmıştır.)
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*, 6, 10-19.
- Nalbant, N. (1993). *15-22 yaşları arasında bulunan ıslahevlerindeki, gözetim altındaki ve suç işlememiş gençlerin benlik saygısı ve yaşam doyumu*

- düzeylerinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Neugarten, B. L., Havighurst, R. J., & Tobin, S. S. (1961). The measurement of life satisfaction. *Journal of gerontology*, 16, 134-143.
- Onur, B. (2001). *Gelişim psikolojisi, yetişkinlik, yaşlılık, ölüm*. (5. Baskı). Ankara: İmge Kitapevi.
- Özdemir, Y. (2012). Ergenlerin öznel iyi oluşlarının özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 188-198.
- Özgür, G., Gümüş, A. B., & Durdu, B. (2010). Evde ve yurtda kalan üniversite öğrencilerinde yaşam doyumu. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 1, 25-32.
- Park, N. (2004). The role of subjective well-being in positive youth development. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 59, 25-39.
- Park, N. (2005). Life satisfaction among Korean children and youth a developmental perspective. *School Psychology International*; 26(2), 209-223.
- Pavot, W., & Diener, E. (1993). The affective and cognitive context of self reported measures of subjective well-being. *Social Indicators Research*, 28, 1-20.
- Pavot, W. G., Diener, E., Colvin, C. R., & Sandvik, E. (1991). Further validation of the satisfaction with life scale: Evidence for the crossmethod convergence of well-being measures. *Journal of Personality Assessment*, 57(1), 149-161.
- Porter, A. C. (1994). National standards and school improvement in 1990s: Issues and Promise. *American Journal of Education*, 102, 421-449.
- Proctor, C. L., Linley, A., & Maltby, J. (2009). Youth life satisfaction: a review of the literature. *J Happiness Stud*, 10, 583-630.
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology. *American Psychologist*, 55, 5-14.
- Şahin, H., Günay, T., & Batı, H. (2006). İzmir ili Bornova ilçesi lise son sınıf öğrencilerinde üniversiteye giriş sınavı kaygısı. *STED*, 15(6), 107-113.
- Tekbaş, S. (2009). Edirne merkez ilçede ilköğretim son sınıf öğrencilerinde ortaöğretim kurumları öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı (OKS) ve lise son sınıf öğrencilerinde öğrenci seçme sınavı (ÖSS) sınav kaygısı ve etkileyen etmenler. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Trakya*.
- Telef, B. B. (2011). Öz-yeterlikleri farklı ergenlerin psikolojik semptomlarının incelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir*.
- Telef, B. B., & Ergün, E. (2013). Lise öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının yordayıcısı olarak öz-yeterlik. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 6(3), 423-433.
- Tkach, C., & Lyubomirsky, S. (2006). How do people pursue happiness? Relating personality, happiness increasing strategies, and well-being. *Journal of Happiness Studies*, 7, 183-225.

- Ünal, A. Ö., & Şahin, M. (2013).Lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının bazı değişkenlere göre yordanması.*Cumhuriyet International Journal of Education*,2(3), 46-63.
- Ürün, A. E. (2010). Lise öğrencilerinin kendine saygı düzeyleri ile mesleki olgunlukları arasındaki ilişki.*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.*
- Verkuyten, M., & Thijs, J. (2002). School satisfaction of elementary school children: the role performance, peer relations, ethnicity and gender. *Social Indicators Research*, 59, 203-228.
- Zulling, K. J., Huebner, E. S., & Patton, J. M. (2011).Relationships among school climate domains and school satisfaction.*Psychology in the Schools*, 48(2), 133-145.
- Yıldız, M. A. (2010). *Sokakta çalışan ve çalışmayan ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin benlik saygısı, yaşam doyumu ve depresyon düzeylerinin incelenmesi (Diyarbakır ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.